

Сенишин Н.В.

Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Івано-Франківського національного технічного університету нафти та газу

СУТНІСТЬ, ЗМІСТ І ФОРМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ ДЕРЖАВИ

Стаття присвячена розгляду впливу географічно-територіального фактору на етногенез народів та його ролі в процесах переходу людства до державно-організованої життєдіяльності соціуму. Наголошується, що успішність будь-якої держави пов'язана з цілою низкою різноманітних факторів історичного, географічного, політичного, економічного, соціального, культурного, демографічного тощо характеру, серед яких територіальний вимір є одним із базових. Визначаються сутність і зміст політико-територіальної організації системи інституцій публічної влади держави, що отримала назву «територіальна організація влади». Обґрунтовано, що задля ефективного виконання функцій влади щодо впорядкування й регулювання суспільних відносин держава впорядковує свою внутрішню територіальну організацію, розділяє свою територію на адміністративні одиниці різного рівня, виду та юридично-правового статусу, що покликано забезпечити оптимальну форму державної єдності центральних та місцевих органів публічного врядування, найбільш раціональну та адекватну систему побудови державного апарату, ефективного здійснення ним владних повноважень та управління країною.

Охарактеризовано історичне розмаїття політико-територіальної організації публічної влади, яке вкладається в п'ять основних форм: безпосереднє народовладдя, унітаризм, федералізм, конфедерація, імперія. Визначені основні функції та принципи територіальної організації влади. Зроблено висновок, що головним завданням модернізації системи територіальної організації влади на сучасному етапі розвитку суспільства є забезпечення цілісності й єдності суспільно-державного організму та його складових частин, повсюдності й безперервності здійснення адміністративно-організаційної та владно-регулюючої діяльності системи органів публічного врядування, спрямованої на поліпшення економічного, соціального, екологічного тощо становища і добробуту громадян.

Ключові слова: територіальна організація влади, держава, державна політика, публічне врядування, місцеве самоврядування.

Постановка проблеми. Успішність будь-якої держави пов'язана з цілою низкою різноманітних факторів історичного, географічного, політичного, економічного, соціального, культурного, демографічного тощо характеру, серед яких територіальний вимір є одним із базових. Саме зародження перших держав значною мірою пов'язане з природними умовами тієї території, на якій розселилися й жили близькі в етнокультурному та мовному плані люди. Територіальний фактор був вирішальним у формуванні укладу життя первинних громад: теплий клімат, багаті гумусом землі та наявність річок зумовлювали сільськогосподарський уклад, суворі степи – кочовий, а близькість до моря – рибальський і мореплавний. Невипадково Ш.Л. Монтеск'є стверджував, що влада клімату є сильнішою за владу людей [18]. Спираючись на географічні умови як базовий чинник історичного та соціального розвитку народів, створив свою відому теорію пасіонарності та етногенезу Л. Гумільов [5].

Отже, можна говорити про те, що географічно-територіальний фактор, який в первісний період розвитку людства вирішальним чином впливав на етногенез народів, у період державно-організованої життєдіяльності соціуму став важливим фактором організації системи владних інституцій держави, що отримала назву «територіальна організація влади». Адже, за твердженням канадського дослідника М. Кітінга, важливою характеристикою сучасних соціальних систем є їхнє розчленування в територіальному вимірі через значний вплив фізичного простору на економічну активність, соціальні зв'язки та стиль життя, що й зумовлює територіальний поділ системи органів публічного врядування будь-якої країни [24, р. 7]. На нашу думку, той глибинний вплив географічної території на особливості формування певних форм і моделей державного буття народів світу свідчить про важливість такої територіальної організації влади в сучасних державах, яка б найбільшим чином

відповідала характерним культурно-історичним умовам етногенезу цього народу.

Постановка завдання. Мета статті – визначення сутності, змісту та форм соціетального інституту територіальної організації влади в сучасному науковому дискурсі державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Джерелознавчий аналіз сучасного українського наукового дискурсу проблематики сутності й змісту територіальної організації публічної влади держави, її впливу на процеси державотворення, формування та реалізацію державної економічної, соціальної й безпекової політики органами державної виконавчої влади та органами місцевого самоврядування свідчить, що в незалежній Україні приділяє значну дослідницьку увагу широке коло науковців і практиків. Зокрема, серед останніх публікацій з вибраної проблематики можемо зазначити роботи таких науковців, як П. Білик [1], І. Верещук [2], А. Гетьман [3], М. Грачов [4], М. Дністрянський [6], Я. Жовнірчик [7], Т. Качмарек [23], Є. Кеба [8], М. Кітінг [24], Я. Колінко [9], В. Коршун [10], І. Кресіна [11], О. Лагоднюк [12], В. Лещинський [13], Литвин [14], В. Лобунець [15], І. Магновський [16], А. Майборода та І. Агатеї [17], А. Онупрієнко [19], О. Пухкал [20], О. Стогова [21], О. Тур [22].

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку людської цивілізації найбільш характерною формою інституціоналізації впорядкованої життєдіяльності людських спільнот є держава, демократичне розуміння сутності якої в науці державного управління утвердилося саме як «політико-територіальної організації публічної влади» [1, с. 33]. Таку точку зору, зокрема, поділяє народний депутат І. Верещук, яка зазначає, що «географічний простір є важливим конфігуратором системи державного управління, який може за певних умов слугувати чинником дезінтеграції, або ж інтеграції соціально-економічних та управлінських процесів і є базисом для формування системи органів державного управління» [2, с. 261].

Отже, розберемося, що собою являє власне «територіальна організація влади», коли й як виникла потреба в політико-територіальному поділі географічного простору суспільства й держави.

У сучасному адміністративно-правовому розумінні територіальна організація влади – це «визначена Конституцією України та переважно нормами вітчизняного адміністративного законодавства система органів публічної влади (місцеві органи виконавчої влади, територіальні органи

центральної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування) і взаємовідносини між ними, що формується відповідно до адміністративно-територіального устрою держави й має особливості функціонування на його різних рівнях» [8, с. 123]. У соціально-політичному плані – це «зумовлена географічними, історичними, економічними, соціальними, культурними та іншими чинниками внутрішня територіальна організація держави з поділом її території на складові частини – адміністративно-територіальні одиниці – з метою забезпечення населення необхідним рівнем публічних послуг, раціональної системи управління соціально-економічними процесами, збалансованого розвитку усієї території держави» [20, с. 89].

У державно-управлінському вимірі – це науково обґрунтована локалізація взаємопов'язаних просторових поєднань систем і форм організації влади, яка базується на нормативно-правовій і законодавчій основі та політичній організації суспільства та охоплює, як правило, три рівні територіальної організації влади в структурі держави: макрорівень – територія країни; мезорівень – територіальна організація влади областей, районів; мікрорівень – просторова організація місцевого самоврядування (села, селища, міста) [7, с. 17]. Як цілком слушно наголошує В. Литвин, такий поділ «в ідеалі має відображати специфіку внутрішньої «територіальної тектоніки» – розміри підконтрольної певному соціуму території, густота населення, оптимальність системи комунікацій, історично сформовані особливості розселення, роль міст як центрів тяжіння» [14, с. 59].

Загальновизнано, що інститут держави визрівав у надрах суспільства як інструмент впорядкування та регулювання суспільних відносин і всього процесу становлення, життєдіяльності та розвитку відповідної людської спільноти. Зрозуміло, що перші демократичні держави-міста Стародавньої Греції через свої географічні розміри та кількість мешканців були цілком спроможними ефективно управлятися з єдиного адміністративного центру за допомогою якщо не форм безпосередньої демократії, то з мінімальним проходженням управлінського рішення від органу, що його ухвалює, до виконавців. Проте вже в територіально великих державних утвореннях, зокрема у Стародавньому Римі, який підкорив численні народи й території та перетворився на імперію, управління такого типу ставало вже неможливим, втрачаючи свою ефективність у геометричній прогресії відповідно до зростання території держави.

Отже, задля виконання функцій влади та управління, ефективної діяльності державного апарату держава впорядковує свою внутрішню територіальну організацію, розділяє свою територію на адміністративні одиниці різного рівня, виду та юридично-правового статусу. Це має забезпечити оптимальну форму державної єдності центральних та місцевих органів публічного врядування, найбільш раціональну та адекватну систему побудови державного апарату, ефективне здійснення ним владних повноважень та управління країною. Зокрема, відомий польський науковець Т. Качмарек необхідність територіалізації управління пояснює тим, що навіть найбільш раціональна організація центральної адміністрації не в змозі забезпечити належного виконання публічних завдань у межах усєї держави. Таким чином, реалізація регуляційних, організаторських функцій держави не може відбутися без територіальної адміністрації, а багаторівневе управління нині є неодмінним елементом реалізації державних завдань [23, с. 37].

При обранні тієї чи іншої форми територіальної організації влади ключовим є пошук і обрання оптимальних із точки зору домінуючих цінностей та менталітету державотворчого народу (нації) параметрів взаємовідносин та взаємодій центрального, регіонального та місцевого рівнів влади, а також дотримання низки інших критеріїв, до яких М. Дністрянський зараховує такі: а) кількість ієрархічних ступенів адміністративно-територіальної системи має в загальних рисах співвідноситися з розмірами території країни, кількістю та розміщенням її населення; б) розміри адміністративних одиниць одного й того самого рівня не мають визначатися великою контрастністю; в) кожна адміністративна одиниця має бути цілісною, комунікаційною зв'язаною, з вдалим розташуванням адміністративного центру, який володів би необхідним людським та інфраструктурним потенціалом [6, с. 139].

Принципова важливість значення територіальної організації влади розкривається тим фактом, що в Основному законі будь-якої держави в обов'язковому характері закріплюються відповідне політико-територіальне співвідношення політичних інтересів та суспільних сил, особливості регулювання владно-суспільних відносин, що виникають із приводу організації та здійснення влади в системі органів публічного врядування країни.

Невипадково російський дослідник М. Грачов зазначає, що територіальна організація влади

і побудований на ній державний устрій виступають узагальнюючим визначенням сутності, змісту та форми держави, відбиваючи всю сукупність суспільно-владних відносин, взаємозв'язків та взаємовідносин у механізмі організації та функціонування держави, зокрема характер відносин держави загалом (центральної влади) з її складовими частинами (місцевими органами публічної влади) [4, с. 140]. Це твердження поділяє й наша співвітчизниця Я. Колінко, яка стверджує, що саме встановлення певного співвідношення влади і суспільства у вигляді територіальної організації публічної влади дає змогу говорити про реальність таких понять, як демократія, громадянське суспільство тощо [9, с. 18].

Спираючись на загальнофілософське трактування територіальної організації влади як певного просторового виразу існування матерії на поверхні землі, Є. Кеба пропонує розглядати її як мінімум у чотирьох вимірах: будову, функціонування, розвиток та управління [8, с. 121]. Отже, спробуємо здійснити такий аналіз форм побудови, основних функцій та принципів розвитку й управління в системі політико-територіальної організації публічної влади.

Все історичне розмаїття побудови територіальної організації влади держави вкладається в п'ять основних форм: безпосереднє народовладдя, унітаризм, федералізм, конфедерація, імперія. У просторовому політико-територіальному вимірі держава безпосереднього народовладдя має однорівневу структуру органів публічної влади з юрисдикцією на всю підконтрольну територію та людність.

Унітарна держава має єдиний владно-політичний центр та ієрархічну побудову підконтрольних цьому центру інституцій публічного врядування. При цьому кожна унітарна держава стикається з центральною проблемою: збалансування двох протилежних тенденцій – централізації та децентралізації як пошуку оптимального визначення системи розбудови та взаємодії адміністративно-територіальних одиниць. На переконання А. Онупрієнко, така «оптимальна організація публічної влади залежить від ефективності рознесення обсягу її владних повноважень по відповідних вертикальних та горизонтальних рівнях її здійснення, встановлення меж компетенції кожного рівня, ефективного громадського та судового контролю, дотримання принципів автономії у реалізації виключної сфери компетенції кожним рівнем публічної влади та субсидіарності» [19, с. 226].

Отже, сучасні унітарні держави можуть бути централізованими та децентралізованими. Окремі науковці визначають децентралізацію як своєрідну форму демократії унітарної держави, що дає змогу при збереженні основних функцій державних органів розширити повноваження місцевого самоврядування, стимулювати населення до участі в публічному управлінні і реалізації власних інтересів, активізувати ринковий механізм саморегуляції та самофінансування як ефективну стратегію, що сприятиме об'єднанню територіальних громад, їх ефективному розвитку [15, с. 83]. Якщо рівень децентралізації є максимальним та охоплює не тільки адміністративні, фінансові, економічні, соціально-культурні сфери самостійного врядування, а й політико-правові та законодавчі, така децентралізація перетворюється на федерацію.

Федералізм як форма політико-територіальної організації публічної влади передбачає порівняно слабку й функціонально та компетентісно обмежену центральну владу на фоні сильних владних інституцій другого – регіонального рівня. За федерального устрою політико-адміністративні органи регіонального рівня мають власні законодавчі та виконавчі органи публічної влади, власний бюджет та відмінне від інших законодавство, делегуючи загальнодержавному владному центру тільки ті повноваження, які функціонально є спільними для всіх регіонів (національна безпека та оборона, міжнародні стосунки, соціальне та пенсійне забезпечення тощо).

Федеральна форма територіального устрою є характерною для великих у територіальному вимірі держав, наприклад, Росії, США, Німеччини. Як свідчить історія, саме сила центральної влади та розмір території зумовлюють унітаризм і федералізацію. Тривалий історичний час (середина XIX – початок XXI століття) в науково-політичній думці українських мислителів і державних діячів домінувало бачення України як самостійного федеративного утворення або ж повноправного суб'єкта федеративної держави разом з іншими слов'янськими народами.

Проте, як зазначає О. Стогова, всі спроби реформування територіальної організації влади в Україні протягом останнього століття мали своєю метою створення моделі, яка є максимально зручною для управління із центру. Кожен етап характеризується відповідністю вимогам чинної політичної системи, а не прагненням до задоволення потреб громадян [21, с. 231]. Не в останню чергу саме тому в нашій країні вкоренилося тяжіння

до сильноцентралізованої унітарної держави, де процеси децентралізації розпочалися тільки після перемоги Революції гідності 2014 р.

Свого роду винятковою форма політико-територіальною організацією публічної влади є конфедерація, що становить собою крайній прояв федералізму, що відрізняється від останнього фактичною відсутністю державного суверенітету на найвищому політико-адміністративному рівні, рішення якого навіть із загальнодержавних питань не є обов'язковими для конфедеративних територіальних складових частин. У конфедераціях, як правило, немає єдиного громадянства, а інколи – і єдиного законодавчого органу. Класичною конфедерацією є Швейцарія, майже всі ознаки конфедерації має сучасний Європейський Союз.

Імперії існували в старі часи, їх поява стала наслідком завойовницьких війн, у ході яких сильні унітарні держави захоплювали значні території, інші країни на різних стадіях формування власної державності, соціоекономічного розвитку та етнокультурного складу. Внаслідок цього створювалося державне утворення з єдиним сильним центром-метрополією та багатьма різнопорядковими складовими-колоніями, в кожній з яких складався власний симбіоз територіального управління централізованої влади метрополії з децентралізованими формами місцевого самоврядування. Оскільки ж, як зазначає О. Тур, науково виважені вимоги до територіального поділу влади вимагають урахування трьох складових частин – територіальної, соціально-економічної та організаційної, які мають пов'язати природно-географічні, культурно-історичні, соціально-економічні чинники з необхідністю подолання нерівномірності соціально-економічного розвитку територій; раціональності розподілу повноважень між органами центральної та місцевої влади [22, с. 153], то стає зрозумілим, що в умовах імперії такої єдності досягти неможливо. Тому постійна необхідність втискати в централізовану імперську владу механізми традиційного владарювання колоній призводила до регулярних повстань, конфліктів і спроб корінних народів вирватися з колоніальної залежності. У результаті більшість імперій світу розпалася.

Окрім наведених форм, політико-територіальна організація публічної влади, як і будь-яке інше історичне явище або процес, має своє функціональне навантаження та певні принципи формування та розвитку. Таку архітектуру феномену територіальної організації влади можна представити у вигляді структурної моделі (рис. 1).

Філософія трактує поняття «функція» (лат. *functio*) в контексті державного управління як певну роль, виконавчу діяльність держави як соціального інституту (уособлену органами публічного врядування) щодо суспільства, виконання головних завдань, поставлених суспільством перед державою, ключових обов'язків із впорядкування та регулювання тих чи інших сфер суспільного життя. Різні науковці наводять різну кількість як власне функцій держави, так і безпосередньо територіальної організації влади, в нашому розумінні такі функції вибраного предмета дослідження можуть бути зведені до чотирьох узагальнюючих: вдосконалення системи управління державою та регіонами, зміцнення територіальної єдності, стандартизації якості надання адміністративних послуг громадянам, впорядкування та уніфікації адміністративно-територіальних одиниць країни.

Так, політико-територіальний поділ держави має на меті функціональне завдання вдосконалення всієї системи публічного управління, що

передбачає оптимізацію структури та функцій владних інституцій, упорядкування повноважень та взаємовідносин між органами публічної влади різних ієрархічних рівнів, забезпечення повсюдності, повноти та винятковості повноважень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування для кожного рівня територіальної організації влади, підвищення ефективності використання бюджетних коштів з одночасним стимулюванням наповненості місцевих бюджетів тощо [11, с. 7].

Функція зміцнення територіальної єдності та цілісності держави покликана забезпечити створення просторової основи державного та регіонального розвитку, поліпшення просторового планування такого розвитку, вирішення основних інфраструктурних проблем, недопущення появи та росту диспропорцій між різними регіонами, а також між містами й сільською поселенською мережею, запобігання проявів регіонального сепаратизму тощо. М. Дністрянський зазначає: «У територіально-політичному аспекті перспективна система

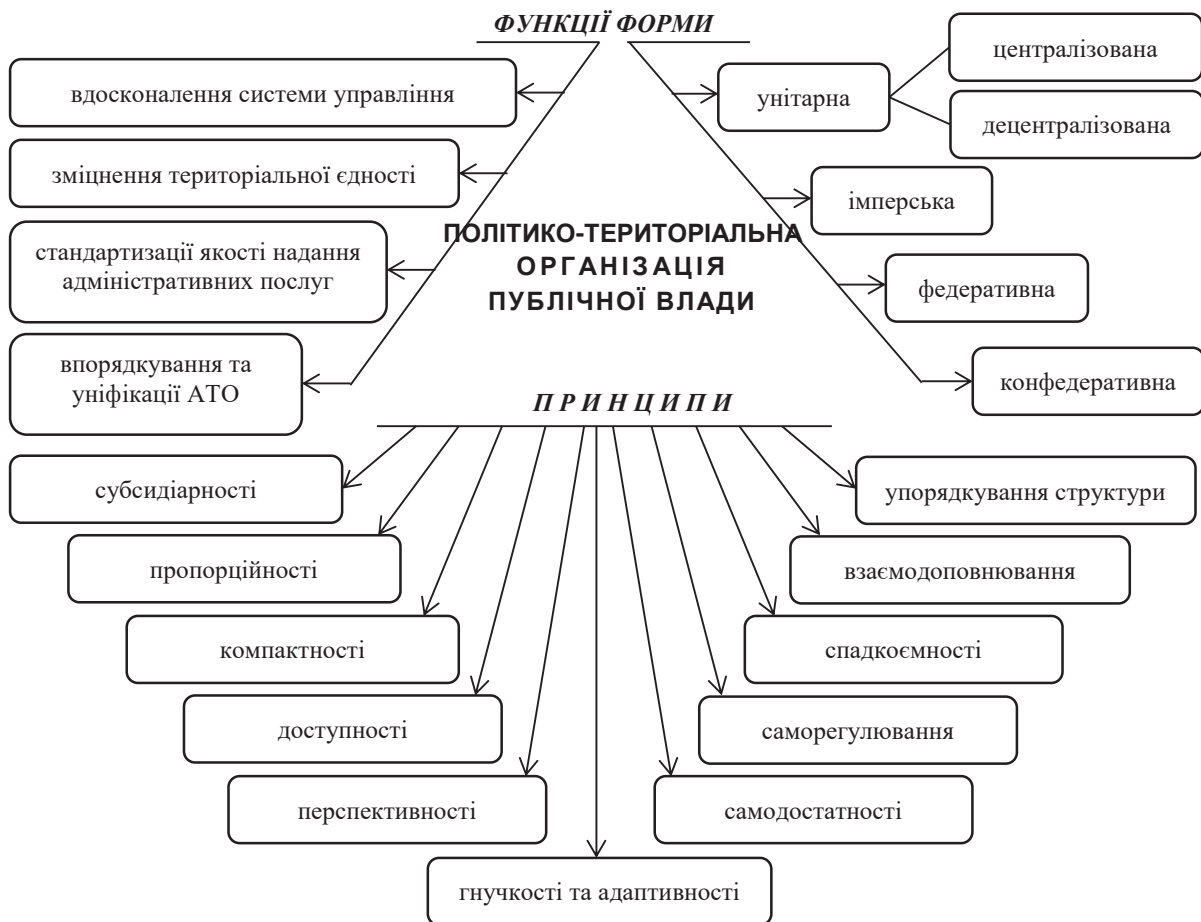

Рис. 1. Структурна модель наукового концепту політико-територіальної організації публічної влади

адміністративно-територіального устрою України повинна сприяти зміцненню територіальної єдності держави, в соціально-економічному – вести до зменшення затрат населення та держави на одержання і надання адміністративних послуг, сприяти зростанню ролі середніх і малих міст» [6, с. 139].

Функція стандартизації якості надання адміністративних послуг громадянам передбачає дотримання на всій території держави в усіх регіонах та адміністративно-територіальних одиницях єдиного стандарту якості надання державних послуг із максимальним наближенням таких послуг безпосередньо до людей, а зрештою, «сприяти підвищенню рівня життя кожного громадянина незалежно від того, в якому регіоні, місті чи селі він мешкає» [11, с. 11].

Функція впорядкування та уніфікації адміністративно-територіальних одиниць країни покликана забезпечити однакові підходи до визначення статусу, наявності адміністративних інституцій держави, кількості мешканців, обсягу самоврядних повноважень та інших характеристик різних адміністративно-територіальних одиниць різних регіонів країни з кінцевою метою «збалансування й сталого розвитку адміністративно-територіальних одиниць з урахуванням їх історичних, економічних, географічних, екологічних, демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій» [3, с. 52].

Принципами територіальної організації влади І. Магновський та В. Коршун називають основоположні керівні вихідні положення, засади, що лежать в основі встановлення та функціонування внутрішньої адміністративно-територіальної організації держави, визначають її характер і зміст, а також відображають відповідні закономірності становлення, діяльності та розвитку адміністративно-територіальних одиниць, їх взаємовідносини між собою та іншими органами державної влади й місцевого самоврядування [16, с. 9; 10, с. 149].

Одним із найбільш відомих і значимих таких принципів є принцип субсидіарності, що передбачає прийняття рішень на найнижчому з можливих рівнів. Як зазначає В. Литвин, «світовий досвід свідчить, що територіальні реформи були успішними там і лише там, де забезпечували субсидіарність» [14, с. 68].

Різні науковці наводять різні принципи територіальної організації влади. Так, А. Майборода та І. Ататей вважають, що такими принципами є:

– унітарність як пріоритетний державний інтерес. Створення потужних самодостатніх пала-

нок не загрожуватиме єдності країни, а навпаки, посилюватиме її;

– надання органам місцевого самоуправління широких повноважень для реалізації цілей із розвитку громад. Таким чином буде забезпечено ефективний територіальний розвиток держави, залучення значної частини українських громадян до прийняття рішень у країні;

– пріоритетна допомога чи субсидування громад для вирішення проблем у соціальній сфері. Йдеться про те, що в разі неспроможності громади самостійно вирішити поставлені перед нею соціальні завдання їй має допомогти в цьому держава;

– народний добробут. Цей принцип передбачає скорочення розриву в доходах і рівнях життя між багатими та бідними, створення могутнього середнього класу і побудову в країні економічної моделі народного капіталізму, основою якого стане національна буржуазія [17, с. 120–121].

Натомість О. Лагоднюк виокремлює принципи іншого типу:

– вдосконалення та впорядкування структури адміністративно-територіального устрою. Наявна схема адміністративно-територіального устрою України являє собою складну неупорядковану чотириступеневу ієрархічну структуру. Кожна адміністративно-територіальна одиниця наділена державою відповідними повноваженнями у сфері державного управління, а також виконує певні самоврядні функції;

– пропорційність – кількість адміністративно-територіальних одиниць кожного рангу ієрархії має вписуватися в «межі оптимальності». Диспропорції їх за територією, кількістю населення, соціально-економічним потенціалом не мають бути надто великими;

– компактність – адміністративно-територіальні одиниці мають бути компактними, без анклавів та віддалених відступів. Населені пункти міського типу історично є тими осередками, навкруги яких концентрується населення і з яких розходить мережа інфраструктур різного призначення;

– спадкоємність – межі адміністративно-територіального поділу за можливості мають зберігати наявні межі інфраструктур та комунікацій;

– необхідність «критичної маси» – адміністративно-територіальні одиниці повинні мати достатню фінансово-економічну базу для забезпечення місцевого самоврядування та населення відповідними послугами;

– взаємодоповнювання – в адміністративно-територіальних одиницях особливо вищих рангів

мають дотримуватися пропорції між багатими та бідними районами, вузькоспеціалізованими населеними пунктами, що сприятиме територіальній справедливості, забезпеченню більш рівного доступу до соціальних послуг;

– гнучкість та адаптивність – адміністративно-територіальний устрій має порівняно легко пристосовуватися до територіальних змін у суспільстві – змін у технологіях, економіці, розселенні, споживанні;

– саморегулювання – будь-які адміністративно-територіальні реформи найефективніші тоді, коли запроваджуються демократичним шляхом з урахуванням історичних традицій і культурних відмінностей через створення умов для «саморайонування населення»;

– перспективність – врахування потенційних змін у соціально-економічному розвитку територій [12, с. 291–292].

Подаючи такий ґрунтовний перелік принципів наших співвітчизників й поділяючи їхні підходи, не бачимо необхідності виокремлювати власний список принципів політико-територіальної організації публічної влади.

На завершення поданого аналізу сутності, змісту та основних складових частин наукового концепту територіальної організації влади визначимо її основних суб'єктів, до яких зарахуємо представників двох ключових секторів: публічного врядування та громадянського суспільства (рис. 2).

Висновки. Таким чином, проведений комплексний аналіз надає нам підстави для висновку, що державу можна розглядати як політико-територі-

альну форму організації суспільства, що, своєю чергою, має власний політико-територіальний вимір розміщення та функціонування різнорівневих та різнопорядкованих інституцій публічного врядування, об'єднаних у цілісну систему публічного врядування, що покликана здійснювати організуючий, регулюючий та впорядковуючий вплив держави на суспільну й громадську життєдіяльність, забезпечувати суверенітет, єдність та цілісність держави й її територіальних утворень, сприяти самозбереженню, відтворенню та розвитку народу, реалізації законних прав, свобод та інтересів кожного громадянина.

При цьому вибір територіальної організації держави «не може бути результатом випадкового збігу обставин, суб'єктивним бажанням окремих авторів і політичних сил», а завжди є «результатом дії низки соціальних, економічних, національних, історичних та інших чинників» [13, с. 49]. Головним же завданням модернізації системи територіальної організації влади на сучасному етапі розвитку суспільства варто визнати забезпечення цілісності й єдності суспільно-державного організму та його складових частин, повсюдності й безперервності здійснення адміністративно-організаційної та владно-регулюючої діяльності системи органів публічного врядування, спрямованої на поліпшення економічного, соціального, екологічного, культурного тощо становища і добробуту громадян.

Основними перспективами подальшого дослідження є розгляд концепцій, механізмів та інструментів формування, розвитку й модернізації політико-територіальної організації публічної влади в сучасному світі та в Україні.

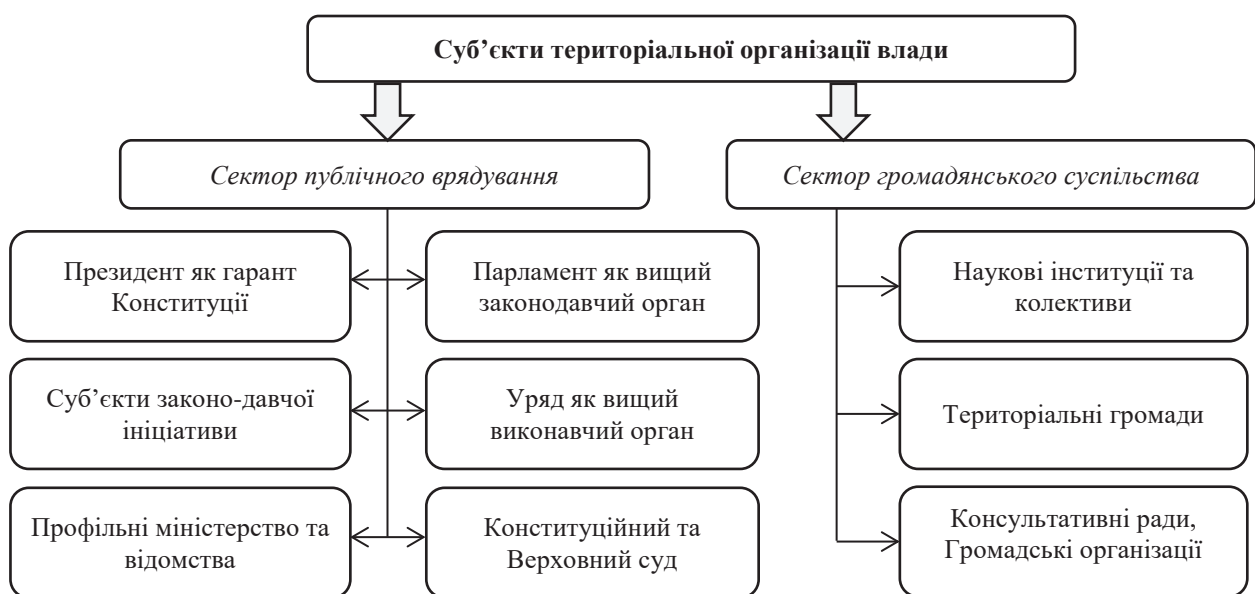

Рис. 2. Суб'єкти територіальної організації влади

Список літератури:

1. Білик П. Поняття та правова сутність управлінської категорії «регіон». *Право України*. 2001. № 11. С. 32–35.
2. Верещук І. Системний підхід до дослідження адміністративно-територіального устрою. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 42. С. 255–265.
3. Гетьман А.Б. Принципи адміністративно-територіального устрою України. *Університетські наукові записки*. 2008. № 3. С. 49–54.
4. Грачев Н.И. Основные функции государства, верховной власти и государственного аппарата: критерии разграничения и политико-правовое содержание. *Russian journal of legal studies*. 2019. Volume 6, № 2 (19). С. 140–151.
5. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфераземли. Москва : Издательство АСТ, 2019. 700 с.
6. Дністрянський М. Адміністративно-територіальний устрій України: політико-географічні проблеми функціонування та можливості оптимізації. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Географічні науки*. 2013. № 6. С. 138–143.
7. Жовнірчик Я.Ф. Розвиток територіальної організації місцевого самоврядування в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.04; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Київ : НАДУ, 2005. 20 с.
8. Кеба Є.Г. Стан наукових досліджень та законодавства України щодо територіальної організації влади як об'єкта адміністративно-правового забезпечення. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 3. С. 121–124.
9. Колінко Я. Регіоналізація як принцип побудови територіальної організації публічної влади в країнах Європи. *Юридична Україна*. 2015. № 1. С. 18–22.
10. Коршун В.Ф. Зміст принципів адміністративно-територіального устрою. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2013. Вип. 62. С. 147–153.
11. Кресіна І.О. Правові засади модернізації адміністративно-територіального устрою України. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса*. 2011. Вип. 6. С. 6–12.
12. Лагоднюк О.А. Геоінформаційне моделювання адміністративно-територіального устрою України. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2013. Випуск 3(63). С. 288–300.
13. Лещинський В.П. Пошук оптимальної моделі територіальної організації влади в Україні з метою реалізації структурних реформ. *Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки*. 2016. № 2. С. 48–53.
14. Литвин В.М. Адміністративно-територіальний устрій України: ретроспективне бачення і перспективи реформування. *Вісник Національної академії наук України*. 2015. № 8. С. 58–70.
15. Лобунець В.І. Оцінка результативності реформи місцевого самоврядування та зміни адміністративно-територіального устрою в Україні. Менеджмент та підприємництво: тренди розвитку. 2019. Вип. 1. С. 80–92.
16. Магновський І.Й. Принципи вдосконалення адміністративно-територіального устрою України: правовий контекст. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 1. С. 6–9.
17. Майборода М., Ататей І. Адміністративно-територіальна реформа: необхідність проведення в Україні. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2011. Вип. 16. С. 119–121.
18. Монтескьє Ш. Луї. О законах в их отношении к свойствам климата. *О духе законов*. КиберЛенинка: научная электронная библиотека. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-duhe-zakonov>
19. Онупрієнко А.М. Принципи централізації та децентралізації в територіальній організації влади. *Форум права*. 2014. № 4. С. 224–227.
20. Пухкал О.Г. Проблеми та перспективи адміністративно-територіальної реформи в Україні на сучасному етапі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 15. С. 88–90.
21. Стогова О.В. Адміністративно-територіальний устрій в Україні: основні етапи становлення та їхні характеристики. *Сучасне суспільство*. 2019. Вип. 1. С. 221–232.
22. Тур О.В. Теоретичні аспекти визначення складових адміністративно-територіального устрою України. Моделювання регіональної економіки. 2014. № 1. С. 150–156.
23. Kaczmarek, T. Struktury terytorialno-administracyjne i ich reformy w krajach europejskich. Poznań : Wydawnictwo Naukowe UAM, 2005. 391 s.
24. Keating, M. Thenewregionalismin Western Europe. Territorial restructuring and political change. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 1998. 242 p.

**Senyshyn N.V. THE ESSENCE, CONTENT AND FORMS
OF TERRITORIAL ORGANIZATION OF PUBLIC AUTHORITY OF THE STATE**

The article is devoted to the consideration of the influence of geographic-territorial factor on the ethnogenesis of peoples and its role in the processes of humanity's transition to state-organized life of society. It is emphasized that the success of any state is related to a number of different factors of historical, geographical, political, economic, social, cultural, demographic, etc. nature, among which the territorial dimension is one of the basic ones. The essence and content of the political and territorial organization of the system of institutions of public power of the state, called "territorial organization of power", are determined. It is substantiated that in order to effectively perform the functions of the authorities in ordering the regulation and regulation of public relations, the state organizes its internal territorial organization, divides its territory into administrative units of different levels, types and legal and legal status, which aims to ensure the optimal form of state unity of central and local governments, the most rational and adequate system for building a state apparatus, effectively exercising its powers and managing the country.

The historical diversity of the political-territorial organization of public authority is characterized by five basic forms: direct democracy, unitarism, federalism, confederation, empire. The basic functions and principles of the territorial organization of power are defined. It is concluded that the main task of modernizing the system of territorial organization of power at the present stage of development of society is to ensure the integrity and unity of the social-state organism and its constituent parts, ubiquity and continuity of administrative, organizational and power-regulating activity of the system of public administration, economic, social, environmental, etc. the status and well-being of citizens.

Key words: territorial organization of government, state, state policy, public administration, local self-government.